

Farklı Beden Kütle İndeksine Sahip Ergenlerde Akran Zorbalığı*

Peer Bullying in Adolescents with Different Body Mass Index

** Arzu AKCAN¹ Neşe ODABAŞ²

¹ Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Antalya, Türkiye,

² Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ankara, Türkiye.

Bu çalışma 27-30 Kasım 2019 tarihlerinde İzmir'de düzenlenen 2. Uluslararası 7. Ulusal Pediatri Hemşireliği Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Öz

Amaç: Bu araştırmada, farklı beden kütle indeksine sahip ergenlerde akran zorbalığının incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma, bir ilin oranlı küme örnekleme yöntemi ile belirlenen dört ortaokulunda altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflarına kayıtlı 794 ergen ile gerçekleştirilmiştir. Veriler Kişisel Bilgi Formu ve Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu ile toplanmıştır. Çalışmanın yapılabilmesi için etik kurul ve kurum izinleri alınmıştır. Verilerin analizinde Mann-Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır.

Bulgular: Ergenlerin yaş ortalaması 12.29 ± 1.07 olup %51.6'sı erkek, %15.4'ü fazla kilolu, %14.2'si obezdir. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu zorbalık toplam puanı 62.29 ± 16.66 , kurban olma toplam puanı 74.65 ± 24.72 olarak bulunmuştur. Erkek olmanın, okulu sevmemenin, okula gelmek istememenin Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formunun birçok faktöründe yüksek puan farkı yarattığı görülmüştür ($p < 0.05$). Beden kütle indeksine göre izolasyon kurban puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0.05$) bir fark olduğu görülmüştür. Normal beden kütle indeksine sahip olanların izolasyon kurban puanı obez olanlardan daha düşüktür.

Sonuç ve Öneriler: Sonuç olarak ergenlerde akran zorbalığı ve kurban olma davranışı görüldüğü; obez ergenlerin izolasyon kurban puanının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ergenlerin sağlıklı beden kütle indeksine sahip olabilmeleri için girişimsel çalışmaların ve farklı disiplinlerle zorbalığı önleme çalışmalarının yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Beden kütle indeksi, ergen, kurban, obezite, zorba.

* Geliş Tarihi: 09.04.2022 / Kabul Tarihi: 25.06.2022

**Sorumlu Yazar e-mail: aarzu@akdeniz.edu.tr

Atf; Akcan, A., Odabaş, N. (2022). Farklı beden kütle indeksine sahip ergenlerde akran zorbalığı. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 4(2): 159-174. Doi: 10.54061/jphn.1101055

Abstract

Objective: In this study, it was aimed to examine peer bullying in adolescents with different body mass index.

Material and Method: The study was carried out with 794 adolescents enrolled in sixth seventh and eighth grades in four secondary schools determined by the proportional cluster sampling method in a province. Data were collected with Personal Information Form and Peer Bullying Scale Adolescent Form. Ethics committee and institutional permissions were obtained to conduct the study. Mann-Whitney U Test and Kruskal Wallis were used to analyze the data.

Results: The mean age of the adolescents was 12.29 ± 1.07 , 51.6% were male, 15.4% were overweight, and 14.2% were obese. The students' total score of Peer Bullying Scale Adolescent Form bully was 62.29 ± 16.66 , and the total score of being a victim was 74.65 ± 24.72 . It was observed that being a man, not liking school, not wanting to come to school creates a high score difference in many factors of Peer Bullying Scale Adolescent Form ($p < 0.05$). It was observed that there was a statistically significant ($p < 0.05$) difference between the mean scores of isolation victims according to body mass index. Those with normal body mass index had isolation victims a lower score than those who were obese.

Conclusion: As a result, it was observed that peer bullying and victimization behavior were observed in adolescents, and the isolation victim score of obese adolescents was higher. The interventional studies and the bullying prevention studies with different disciplines can be recommended for adolescents to have a healthy body mass index.

Keywords: Body mass index, adolescent, victim, obesity, bully.

GİRİŞ

Yirmi birinci yüzyılın en ciddi halk sağlığı sorunlarından biri, çocukluk çağı obezitesindeki hızlı artıştır. Obeziteden etkilenen çocuk ve ergenlerin sayısı 1975'te 11 milyon iken 2016 yılında on kattan fazla artarak 124 milyona ulaşmıştır (World Health Organization, 2020). Türkiye İstatistik Kurumu ülkemizdeki genç nüfusun %18.2'sinin fazla kilolu, %4.6'sının obez olduğunu bildirmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021). Türkiye Endokrinoloji ve Metabolizma Derneğinin hazırladığı obezite tanı ve tedavi kılavuzunda (2019) çocuklar ve ergenler arasındaki obezite yaygınlığına ve son yıllardaki artışa dikkat çekilirken ulusal ölçekli çalışmaların kısıtlı olduğuna da vurgu yapılmıştır. Son yıllarda yapılan bazı çalışmalarda ergenlerdeki obezite sıklığı %1.3 ile %13.7 arasında değişmektedir (Ay Akdoğan ve ark, 2021; Ceylan, 2019; Çatalçam & Seval, 2021; Yılmaz ve ark, 2019). Çocukluk ve ergenlikteki obezite, hem kısa hem de uzun vadede sağlığı olumsuz etkileyebilir. Obezite çocuklarda ve ergenlerde, kardiyovasküler, endokrin, ortopedik, hepatik, pulmoner hastalıkların oluşmasına ve akranları tarafından damgalanma, alay edilme, zorbalığa maruz kalma gibi psikolojik sonuçlara neden olabilir (Guerra, 2021). Obezitenin psikososyal etkileri geleceğin yetişkinleri olan bugünün çocuk ve ergenleri için önemli sonuçlara neden olabilir.

Dünyada her yıl bir milyardan fazla çocuğun şiddete maruz kaldığı bilinmektedir (World Health Organization, 2020). Şiddetin bir türü olan zorbalık, tekrarlanan fiziksel, psikolojik veya sosyal zararı içerir, genellikle okullarda, çevrimiçi olarak ve çocukların toplandığı ortamlarda gerçekleşmektedir (World Health Organization, 2019). Özellikle sosyal medyanın aracılık ettiği kuşaklararası etkileşim ile günümüz ergenleri arasında zayıf bedene sahip olmak kabul kriteri haline gelmektedir. Dolayısıyla obez ergenlerin, alay etme ile başlayan ve akran zorbalığına maruziyete götüren sonuçlara katlanması gerekebilmektedir (Çatalçam & Seval, 2021). Okul çocuklarının zorbalıkla karşılaşma ya da zorbalık yapma yaygınlığı incelendiğinde, %34'ünün son bir ayda zorbalığa maruz kaldığı, %40'ının ise son bir yılda fiziksel bir kavgaya karıştığı bilinmektedir (World Health Organization, 2019). Ülkemizde yapılan bazı çalışmalarda ise ergenlerin %24 ile %44 arasında zorbalığa maruz kaldığı bulunmuştur (Albayrak et al., 2016; Gökkaya & Tekinsav Sütçü, 2020; Dikbıyık ve Yılmaz, 2016; Tural Hesapçioğlu ve Yeşilova, 2015). Obezitenin çocuk ve ergenler arasındaki hızlı artışı (World Health Organization, 2020) gibi akran zorbalığının da okullarda gittikçe artan, insan sağlığını şu an ve gelecek için olumsuz bir şekilde etkileyen önemli bir halk sağlığı sorunu olduğu unutulmamalıdır (Dolgun, 2018). Zorbalığın ve zorbalığa maruz kalmanın ergenlerde fiziksel, ruhsal ve sosyal yönlerden olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir (Gürhan, 2017). Özellikle mide ağrısı, baş ağrısı gibi somatik şikayetlerin yanı sıra, depresyon, öfke, anksiyete gibi emosyonel etkilere, akademik başarının olumsuz etkilenmesine ve müdahale edilmezse şiddet, suç işleme, madde kullanımı, yeme bozuklukları gibi ciddi sorunlara neden olabilir (Marshall & Roberts, 2021).

Obezite ile psikososyal sağlığı inceleyen çalışmalarda çeşitli sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre obezite ile depresyonun anlamlı ve çift yönlü bir ilişkiye sahip olduğu (Rajan & Menon, 2020); obezite durumunun, zorbalık deneyimleri ile beden saygısı arasındaki ilişkiyi yönettiği (Fowler et al., 2021); aşırı kilo ve obezitenin, ergenlerde ruh sağlığı sorunları ile önemli ölçüde ilişkili olduğu ve zorbalık mağduriyetinin bu ilişkide aracılık rolü oynadığı (van Vuuren et al., 2019) görülmüştür. Van Geel ve arkadaşlarının (2014) yaptığı çalışmada fazla kilolu ve obez olan ergenlerin zorbalık mağduriyetinin daha yüksek olduğu; Waasdorp ve arkadaşlarının çalışmasında da (2019) obez ve fazla kilolu olmanın kurban ve zorba-kurban olma olasılığını yükselttiği görülmüştür. Ergenlik dönemindeki bu tür olumsuz akran etkileşimleri, çocuklarda daha kötü psikolojik işlev ve daha sağlıksız kilo kontrolüne neden olabilir. Ancak farklı bir açıdan bakılabilir. Çatalçam & Seval (2021) çalışmasında, ergenlerin

empatik ve hoşgörölü davranma becerileri arttıkça obez akranlarına yönelik tutumlarında da olumlu yönde artış olacağını belirtmiştir.

Zorbalık ele alınırken halk sağlığı konusu olduğu unutulmamalıdır. Okul sağlığı hemşireleri zorbalık durumunu öğrenci, okul ve personel açısından değerlendirebilecek ve plan yapabilecek esas kişidir (Marshall & Roberts, 2021). Hemşireler özellikle mağdurları desteklemek, zorbalığı önlemek, bu konuda toplumda farkındalık oluşturabilmek için girişimde bulunabilirler (Dolgun, 2018). Bu çalışma ile güncel bir konu olan beden kütle indeksi (BKİ)'ne yönelik psikososyal bir yaklaşım incelenmiş olmaktadır. Böylelikle obezitenin sadece fiziksel bir sorun olmadığı, psikososyal boyutuyla değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmış olacaktır. Bu araştırmada, bir ilin ortaokullarına kayıtlı, farklı BKİ'ye sahip ergenlerde akran zorbalığının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Soruları

- Ergenlerin zorba olma düzeyi nedir?
- Ergenlerin kurban olma düzeyi nedir?
- Ergenlerin zorba olma düzeyi hangi özelliklere göre farklılık göstermektedir?
- Ergenlerin kurban olma düzeyi hangi özelliklere göre farklılık göstermektedir?
- Ergenlerin beden kütle indeksine göre zorba olma düzeyleri arasında fark var mı?
- Ergenlerin beden kütle indeksine göre kurban olma düzeyleri arasında fark var mı?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Türü: Araştırma, bir ilin ortaokullarına kayıtlı, farklı BKİ'ye sahip ergenlerde akran zorbalığının incelenmesi amacıyla karşılaştırmalı tanımlayıcı tipte gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı: Araştırma, bir il merkezinde yer alan İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ortaokullarda yapılmıştır. Veriler 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında toplanmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Araştırmanın evrenini, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ortaokullara kayıtlı tüm öğrenciler oluşturmuştur (N=4271). Örneklem büyüklüğü hesaplarken yeterli güce ve örneklem büyüklüğüne ulaşabilmek için orta ya da düşük etki büyüklüğü kullanılması önerildiğinden (Polit & Beck, 2017); alınması planlanan toplam örneklem sayısı 0.1'lik etki büyüklüğü baz alınarak 0.05 hata payı, %80 güç ile 779 olarak hesaplanmıştır. Örneklem grubunu oluşturacak ergenlerin kayıtlı oldukları 18 ortaokul, sosyoekonomik ve kültürel açıdan İl Milli Eğitim Müdürlüğünden görüş alınarak toplam üç düzeyde gruplanmıştır. Bu düzeylerden oranlı küme örnekleme yöntemiyle okullar belirlenmiştir. Okullardan alınacak öğrenci sayıları ise toplam öğrenci sayılarına oranlanarak hesaplanmıştır. Okullarda öğrencilerin birbirleriyle etkileşimini kontrol altında tutabilmek için aynı ders saatinde veriler toplanmıştır. Veriler sınıf ortamında bireysel ayırım yapılmadan alındığından toplam 794 öğrenciden veri elde edilmiştir. Böylelikle çalışmanın örneklemini dört ortaokulda öğrenim gören 794 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada kullanılan AZBÖ-EF beşinci sınıfları kapsamadığından örnekleme dahil edilmemiştir.

Araştırmanın Veri Toplama Araçları: Araştırmanın verileri, konuyla ilgili araştırma ve literatür bilgilerinden yararlanılarak, araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ile Ayas & Pişkin (2015) tarafından geliştirilen Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu (AZBÖ-EF) ile toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Kişisel Bilgi Formu, literatüre (Coşkun & Bebiş, 2014; Gürhan, 2017) dayanarak ergenlerin tanıtıcı özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından

yarı yapılandırılmış biçimde oluşturulmuştur. Formda doğum tarihi, cinsiyet, anne ve babanın eğitim ve çalışma durumu, okulu sevme durumu, iyi arkadaşına sahip olma durumu, sorununu ilk kiminle paylaştığı ve okula gelmemeyi düşünme durumuna yönelik 10 soru; boy ve vücut ağırlığı değerlerini içeren bir madde mevcuttur. Beden kütle indeksi hesaplanırken aynı dönem öğretmenleri tarafından alınan boy ve vücut ağırlığı ölçümleri kullanılmıştır. Öğrencinin vücut ağırlığının (kilogram), boy uzunluğunun (metre) karesine bölünmesiyle (kg/m²) BKİ elde edilmiştir. Daha sonra öğrencilerin BKİ persentil değerleri hesaplanmış (Neyzi ve ark, 2008) ve persentil <5 zayıf; >5 ile <85 normal, >85 ile <95 fazla kilolu, ≥95 obez olarak değerlendirilmiştir (Türkiye Endokrinoloji ve Metabolizma Derneği, 2019).

Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu: Ayas & Pişkin (2015) tarafından geliştirilen Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu (AZBÖ-EF) toplam 53 madde ve altı faktörden (fiziksel (FZ, FK), sözel (SZ, SK), izolasyon (İZ, İK), söylenti yayma (SYZ, SYK), eşyalara zarar verme (EZVZ, EZVK), cinsel (CZ, CK) zorba ve kurban) oluşmaktadır. Ölçek akranlarına “zorbalık yapan” ve “zorbalığa uğrayan (kurban)” öğrencileri belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Aynı maddelerin farklı biçimde sorulmasından oluşan paralel iki ölçekten (zorba ve kurban) oluşmaktadır; altı ila 12. sınıf düzeyindeki öğrencilerde zorba ve kurban olma düzeylerini ölçebilmektedir. Ölçeğin zorba ve kurban boyutlarından alınabilecek en düşük puan 53 en yüksek puan 265’dir. Puanlar arttıkça zorba ve kurban olma düzeyleri artar. Zorba ölçeğinin Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı toplam ölçek için 0.92 olup, alt faktörlerin 0.66 ile 0.88 arasında değişmektedir. Kurban ölçeğinin ise Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı toplam ölçek için 0.93 olup alt faktörlerin 0.75 ile 0.88 arasında değişmektedir (Ayas ve Pişkin, 2015). Bu çalışmada ise Cronbach alpha zorba ölçeği için 0.94, alt faktörleri için 0.68 ile 0.88 arasında; kurban ölçeği için 0.94; alt faktörleri için 0.77 ile 0.85 arasında bulunmuştur.

Verilerin Toplanması: Veriler 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında toplanmıştır. Araştırmacı okul yöneticileri ile iletişime geçtikten sonra okullara gitmiştir. Formlar öğrencilere sınıflarında dağıtılmıştır. Veriler aynı okuldaki sınıflarda aynı ders saatlerinde toplanmıştır. Formlar, öğrenciler tarafından öz bildirim yöntemiyle doldurulmuştur. Formların doldurulması 30-35 dakika kadar zaman almıştır.

Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri: Araştırmanın bağımsız değişkenini ergenlerin cinsiyeti, okulu sevme durumu, okula gelmemeyi düşünme durumu, BKİ; bağımlı değişkenini Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu (AZBÖ-EF), zorba olma ve kurban olma puanları oluşturmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi: Verilerin analizinde IBM SPSS Statistics for Windows, Version 23.0 (IBM SPSS Corp.; Armonk, NY, USA) programı kullanılmıştır. Araştırmada karşılaştırma analizlerinde parametrik ya da parametrik olmayan analizlerinden hangisinden yararlanılacağı belirlenmesi için AZBÖ-EF aracılığıyla elde edilen puanlar dikkate alınmıştır. Normal dağılım, basıklık çarpıklık değerleri ile kontrol edilmiştir. Bu doğrultuda karşılaştırmalar yapılırken Mann-Whitney U Testi ve Kruskal Wallis; post hoc analizlerinde ise Bonferroni kullanılmıştır. Tanımlayıcı analizlerde aritmetik ortalama, standart sapma, medyan, çeyrekler arası aralık, sıralar ortalaması, sayı, yüzde dağılımları verilmiştir. Karşılaştırma analizlerinde sıralar ortalaması dikkate alınmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında ve p<0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırma ile İlgili Etik Bilgi: Bu araştırmanın yürütülebilmesi için Dünya Tıp Birliği (WMA) Helsinki Bildirgesi tüm araştırmacılar tarafından imzalanmış olup; Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan (20.12.2017 tarih, Karar no:748), İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden (27.12.2017 tarihli E.22432498 sayılı) izin yazıları alınmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılardan (ergen ve velileri) aydınlatılmış onam ve ölçeğin araştırmada kullanımı için izinler alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Bu çalışmada doğası gereği nedensel çıkarımlar yapılamamıştır. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu kullanılmadığından beşinci sınıf öğrencileri örnekleme dahil edilememiştir. Bu araştırma mevcut örneklem ile sınırlı olduğundan sonuçları sadece çalışma evrenine genellenebilir.

BULGULAR**Tablo 1.** Ergenlerin Bazı Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı

Özellikler	$\bar{X} \pm SS$	
Yaşı	12.29±1.07	
Cinsiyeti	n	%
Kız	384	48.4
Erkek	410	51.6
Annenin eğitimi		
Okul bitirmemiş	40	5.0
İlkokul	170	21.4
Ortaokul	157	19.8
Lise	261	32.9
Üniversite	166	20.9
Babanın eğitimi		
Okul bitirmemiş	21	2.6
İlkokul	113	14.2
Ortaokul	162	20.4
Lise	227	28.6
Üniversite	258	32.5
Bilmiyorum	13	1.6
Annenin çalışma durumu		
Çalışıyor	343	43.2
Çalışmıyor	451	56.8
Babanın çalışma durumu		
Çalışıyor	741	93.3
Çalışmıyor	53	6.7
Okulu sevme durumu		
Seviyor	531	66.9
Kararsız	185	23.3
Sevmiyor	78	9.8
Okula gelmemeyi düşünme durumu		
Sık sık	77	9.7
Bazen	416	52.4
Hiç	301	37.9
Sınıfındaki iyi arkadaş sayısı		
Hiç	10	1.3
Bir	31	3.9
İki-üç	139	17.5
Dört-beş	183	23.0
Altı ya da daha fazla	431	54.4
Kendini üzecek davranış olduğunda paylaştığı kişi (n=923)*		
Arkadaşı	413	44.8
Annesi	201	21.8
Öğretmeni	154	16.7
Diğer	155	16.7
BKİ		
Zayıf	172	21.7
Normal	387	48.7
Fazla kilolu	122	15.4
Obez	113	14.2

* Birden fazla yanıt alınmıştır

BKİ= Beden Kütle İndeksi

Çalışmaya katılan ergenlerin tanıtıcı özellikleri incelendiğinde yaş ortalamasının 12.29±1.07, %51.6'sının erkek, %32.9'unun annesinin lise, %32.5'inin babasının üniversite mezunu olduğu, %43.2'sinin annesinin, %93.3'ünün babasının çalıştığı, %66.9'unun okulu sevdiği, %37.9'unun okula gelmemeyi hiç düşünmediği, %54.4'ünün sınıfında altı ya da daha fazla iyi arkadaşı olduğu, %44.8'inin kendini üzecek bir davranış olduğunda arkadaşıyla paylaştığı, %15.4'ünün fazla kilolu, %14.2'sinin obez olduğu görülmüştür (Tablo 1).

Tablo 2. Ergenlerin AZBÖ-EF Puanlarının Dağılımı

AZBÖ-EF	Toplam puan	Minimum-Maksimum	Ortalama Puan
	$\bar{X} \pm SS$ (Med)		$\bar{X} \pm SS$ (Med)
FZ	19.84±7.20 (17)	15-75	1.32±0.48 (1.13)
SZ	8.83±3.53 (7)	7-43	1.26±0.50 (1)
İZ	6.97±2.37 (6)	6-30	1.16±0.39 (1)
SYZ	5.39±1.55 (5)	5-25	1.08±0.31 (1)
EZVZ	10.67±2.73 (10)	10-50	1.07±0.27 (1)
CZ	10.59±2.76 (10)	10-50	1.06±0.28 (1)
ZT	62.29±16.66 (57)	53-265	1.18±0.31 (1.08)
FK	24.61±9.65 (23)	15-75	1.64±0.64 (1.53)
SK	11.43±5.27 (10)	7-35	1.63±0.75 (1.43)
İK	8.42±4.32 (6)	6-30	1.40±0.72 (1)
SYK	6.96±3.45 (5)	5-25	1.39±0.69 (1)
EZVK	11.85±3.86 (10)	10-50	1.18±0.39 (1)
CK	11.38±3.74 (10)	10-50	1.14±0.37 (1)
KT	74.65±24.72 (67)	53-251	1.41±0.47 (1.26)

AZBÖ-EF=Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu, FZ=Fiziksel zorba, SZ=Sözel zorba, İZ= İzolasyon zorba, SYZ=Söylenti yayma zorba, EZVZ= Eşyalara zarar verme zorba, CZ=Cinsel zorba, ZT=Zorba toplam, FK=Fiziksel kurban, SK=Sözel kurban, İK= İzolasyon kurban, SYK=Söylenti yayma kurban, EZVK= Eşyalara zarar verme kurban, CK=Cinsel kurban, KT= Kurban toplam; Med=Medyan

Öğrencilerin AZBÖ-EF'den aldıkları puanlar tablo 2'de verilmiş olup akran zorbalığı toplam puanı 62.29±16.66, kurban olma toplam puanı 74.65±24.72 olarak bulunmuştur. Ortalama puanlar değerlendirildiğinde zorba olma düzeylerinin daha yüksek değerlere sahip olduğu görülmüştür. Alt faktörler içinde de en yüksek değerlerin FZ ve FK olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Ergenlerin Cinsiyeti ile AZBÖ-EF Puanlarının Karşılaştırılması

AZBÖ-EF	Kız		Erkek		z / p*
	Med (IQR)	SO	Med (IQR)	SO	
FZ	16 (15-20)	351.74	18 (15-24)	440.35	-5.582 / <0.001
SZ	7 (7-8)	363.88	7 (7-10.25)	428.99	-4.427 / <0.001
İZ	6 (6-7)	391.71	6 (6-7)	402.92	-0.857 / 0.391
SYZ	5 (5-5)	381.23	5 (5-5)	412.74	-3.314 / 0.001
EZVZ	10 (10-10)	383.47	10 (10-10)	410.64	-2.431 / 0.015
CZ	10 (10-10)	371.99	10 (10-10)	421.39	-5.537 / <0.001
ZT	56 (53-61)	353.95	58 (54-68)	438.29	-5.237 / <0.001
FK	20.5 (16-26)	355.75	24 (18-31)	436.60	-4.979 / <0.001
SK	10 (7-13)	390.48	10 (7-14)	404.07	-0.849 / 0.396
İK	6 (6-9)	387.36	6 (6-9)	407.00	-1.306 / 0.192
SYK	5 (5-7)	369.89	6 (5-9)	423.36	-3.566 / <0.001
EZVK	10 (10-12)	380.73	10 (10-13)	413.21	-2.230 / 0.026
CK	10 (10-10)	366.88	10 (10-12)	426.18	-4.640 / <0.001
KT	64 (57-78)	363.21	70 (59-88)	429.61	-4.081 / <0.001

AZBÖ-EF=Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu, FZ=Fiziksel zorba, SZ=Sözel zorba, İZ= İzolasyon zorba, SYZ=Söylenti yayma zorba, EZVZ= Eşyalara zarar verme zorba, CZ=Cinsel zorba, ZT=Zorba toplam; FK=Fiziksel kurban, SK=Sözel kurban, İK= İzolasyon kurban, SYK=Söylenti yayma kurban, EZVK= Eşyalara zarar verme kurban, CK=Cinsel kurban, KT= Kurban toplam; Med= Medyan; IQR=Çeyrekler arası aralık (25%-75%), SO=Sıralar ortalaması; *Mann-Whitney U; Bold:p<0.01,p<0.05

Ergenlerin cinsiyeti ile AZBÖ-EF puanları karşılaştırılmıştır (Tablo 3). Buna göre; İZ, SK ve İK puanları dışındaki tüm puanlarda cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiş olup kızların puanları erkeklerinkinden düşük bulunmuştur ($p<0.05$, $p<0.01$).

Ergenlerin okulu sevme ve okula gelmemeyi düşünme durumları ile AZBÖ-EF puanları karşılaştırılmıştır (Tablo 4). Tüm AZBÖ-EF puanlarında okulu sevme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu ($p<0.01$, $p<0.05$) belirlenmiştir. Yapılan ileri analizlerde ise FZ, SZ, CZ ve ZT puanlarında okulu sevenlerin puanları kararsız ve sevmeyenlerden, İZ, SYZ, EZVZ puanları ise kararsızlardan düşük; İK, CK, KT puanlarında okulu sevenlerin puanları kararsız ve sevmeyenlerden, FK, SK, SYK, EZVK puanları ise kararsızlardan düşük bulunmuştur. SYZ dışındaki tüm AZBÖ-EF puanlarında okula gelmemeyi düşünme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu ($p<0.01$) görülmüştür. Yapılan ileri analizlerde ise FZ, SZ, İZ, CZ, ZT puanlarında hiç düşünmeyenlerin puanı, bazen ve sık sık düşünenlerden düşük, FZ puanında bazen düşünenler sık sık düşünenlerden düşük, EZVZ puanında hiç düşünmeyenler bazen düşünenlerden düşük saptanmıştır. Söylenti yayma zorbalık puanında ise anlamlı farklılık ($p<0.05$) bulunmasına rağmen ileri analizlerde bu farkın görülmediği ortaya çıkmıştır. Fiziksel kurban, KT puanlarında hiç düşünmeyenlerin puanı, bazen ve sık sık düşünenlerden düşük, bazen düşünenlerin sık sık düşünenlerden düşük; SK, EZVK hiç düşünmeyenlerin puanı, bazen ve sık sık düşünenlerden düşük; İK, CK hiç düşünmeyenlerin ve bazen düşünenlerin sık sık düşünenlerden düşük; SYK hiç düşünmeyenlerin sık sık düşünenlerden düşük olduğu saptanmıştır.

Ergenlerin BKİ'leri ile okulu sevme ve okula gelmeme durumları karşılaştırılmış ve tablo 5'te gösterilmiştir. Buna göre okulu sevmeyenlerin %16.7'si obez iken, kararsızların %15.7'si, okulu sevenlerin %13.4'ü obezdir. Okula gelmemeyi sık sık düşünenlerin %16.9'u obez iken, bazen düşünenlerin %15.1'i, hiç düşünmeyenlerin %12.3'ü obezdir. Yapılan ancak yapılan analiz sonucunda BKİ ile söz konusu değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Ergenlerin BKİ'leri ile AZBÖ-EF puanları karşılaştırılmıştır (Tablo 6). Buna göre; BKİ ile zorba olma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak BKİ ile SK, İK, KT puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Yapılan ileri analizlerde ise İK puanında normal BKİ'ye sahip ergenlerin puanı, obez ergenlerinkinden daha düşüktür. Sözel kurban ve KT ise ileri analizlerde herhangi bir anlamlılık göstermemiştir.

Tablo 4. Ergenlerin Okulu Sevme ve Okula Gelmeyi Düşünme Durumları ile AZBÖ-EF Puanlarının Karşılaştırılması

AZBÖ- EF	Okulu Sevme Durumu						Okula Gelmeyi Düşünme Durumu							
	Seviyor		Kararsız		Sevmiyor		Kruskal Wallis; p	Sık sık		Bazen		Hiç		Kruskal Wallis; p
	Med (IQR)	SO	Med (IQR)	SO	Med (IQR)	SO		Med (IQR)	SO	Med (IQR)	SO	Med (IQR)	SO	
FZ	16 (15-21)	363.11	19 (15-24)	462.74	20 (15-24.25)	476.92	38.176; <0.001 1<2,3	21(16-28)	501.67	18(15-23)	429.38	16 (15-19)	326.80	55.296; <0.001 3<1,2; 2<1
SZ	7 (7-9)	371.12	8 (7-11)	450.68	8 (7-11)	450.96	26.011; <0.001 1<2,3	8 (7-11)	451.79	8 (7-10)	429.15	7 (7-8)	339.88	38.306; <0.001 3<1,2
İZ	6 (6-7)	380.33	6 (6-8)	436.13	6 (6-7)	422.75	14.237 0.001 1<2	6 (6-8)	435.90	6 (6-7)	418.68	6 (6-6)	358.41	22.439; <0.001 3<1,2
SYZ	5 (5-5)	387.48	5 (5-5)	419.08	5 (5-5)	414.51	9.041; 0.011 1<2	5 (5-5)	415.25	5 (5-5)	404.79	5 (5-5)	382.88	6.182; 0.045
EZVZ	10 (10-10)	381.55	10 (10-11)	430.95	10(10-1)	426.72	16.501; <0.001 1<2	10 (10-10)	411.64	10 (10-10)	419.46	10 (10-10)	363.53	22.741; <0.001 3<2
CZ	10 (10-10)	384.80	10 (10-10)	414.96	10 (10-10)	442.53	19.022; <0.001 1<2,3	10 (10-10)	423.23	10 (10-10)	404.93	10 (10-10)	380.65	10.103; 0.006 3<1,2
ZT	55 (53-62)	358.82	60(55.50-69)	477.47	61 (54-70.25)	471.12	46.666; <0.001 1<2,3	63 (55-70)	497.27	58 (54-67)	436.78	54 (53-59)	317.69	64.654; <0.001 3<1,2
FK	21 (16-28)	370.04	25 (19-32)	463.45	24.50 (18-29)	428.03	24.440; <0.001 1<2	26(21-6.50)	515.72	23 (18-30)	423.63	19 (15-26)	331.14	51.369; <0.001 3<1,2; 2<1
SK	9 (7-13)	378.94	11 (7-15)	445.08	10.50 (7-14)	411.01	12.126; 0.002 1<2	11(7-16.50)	445.51	11 (7-14)	422.98	8 (7-13)	350.01	22.178; <0.001 3<1,2
İK	6 (6-8)	374.79	7 (6-10)	441.46	7(6-10)	447.82	18.492; <0.001 1<2,3	8 (6-13)	478.31	6 (6-9)	404.74	6 (6-8)	366.82	18.027; <0.001 2,3<1
SYK	5 (5-7)	376.54	6 (5-9)	443.95	5.5 (5-10)	430.02	16.037; <0.001 1<2	6 (5-10.50)	452.80	5 (5-8)	406.16	5 (5-7)	371.38	10.589; 0.005 3<1
EZVK	10 (10-12)	378.43	10 (10-13)	438.72	10 (10-14)	429.56	13.973; 0.001 1<2	10(10-4.50)	438.98	10(10-2.75)	418.70	10 (10-11)	357.59	18.996; <0.001 3<1,2
CK	10 (10-10)	377.99	10 (10-11)	427.04	10 (10-13)	460.24	20.702; <0.001 1<2,3	10 (10-13)	465.88	10 (10-11)	399.71	10 (10-10)	376.96	15.102; 0.001 2,3<1
KT	65 (56-80)	368.80	74(61-90.50)	462.00	69(58.75-93.25)	439.87	25.655; <0.001 1<2,3	78 (64.50-99.50)	502.67	70 (60-84)	423.16	62 (55-78)	335.14	43.732; <0.001 3<1,2; 2<1

AZBÖ-EF=Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu, FZ=Fiziksel zorba, SZ=Sözel zorba, İZ= İzolasyon zorba, SYZ=Söylenti yayma zorba, EZVZ= Eşyalara zarar verme zorba, CZ=Cinsel zorba, ZT=Zorba toplam; FK=Fiziksel kurban, SK=Sözel kurban, İK= İzolasyon kurban, SYK=Söylenti yayma kurban, EZVK= Eşyalara zarar verme kurban, CK=Cinsel kurban, KT= Kurban toplam; Med= Medyan; IQR=Çeyrekler arası aralık (25%-75%), SO=Sıralar ortalaması; Bold:p<0.01,p<0.05

Tablo 5. Ergenlerin BKİ'leri ile Okulu Sevme ve Okula Gelmemeyi Düşünme Durumlarının Karşılaştırılması

Özellikler	BKİ								Ki kare-Cramer's V p
	Zayıf		Normal		Fazla Kilolu		Obez		
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Okulu Sevme Durumu									
Seviyor	119	22.4	258	48.6	83	15.6	71	13.4	6.224-
Kararsız	41	22.2	93	50.2	22	11.9	29	15.7	0.399
Sevmiyor	12	15.4	36	46.1	17	21.8	13	16.7	0.063
Okula Gelmemeyi Düşünme Durumu									
Sık sık	10	13.0	38	49.3	16	20.8	13	16.9	7.787-
Bazen	99	23.8	197	47.4	57	13.7	63	15.1	0.254
Hiç	63	20.9	152	50.5	49	16.3	37	12.3	0.070

Tablo 6. Ergenlerin BKİ'leri ile AZBÖ-EF Puanlarının Karşılaştırılması

AZBÖ-EF	BKİ								Kruskal Wallis p
	Zayıf		Normal		Fazla Kilolu		Obez		
	Med (IQR)	SO	Med (IQR)	SO	Med (IQR)	SO	Med (IQR)	SO	
FZ	17 (15-21.75)	392.41	17 (15-21)	389.41	18 (15-21)	396.68	19 (15-24)	432.96	3.441 0.333
SZ	7 (7-10)	376.96	7 (7-9)	392.85	7.5 (7-9)	413.86	8 (7-10)	427.04	4.949 0.176
İZ	6 (6-7)	391.15	6 (6-7)	394.57	6 (6-7)	394.13	6 (6-8)	420.85	2.163 0.539
SYZ	5 (5-5)	400.16	5 (5-5)	389.81	5 (5-5)	407.35	5 (5-5)	409.15	2.863 0.413
EZVZ	10 (10-10)	386.03	10 (10-10)	392.78	10 (10-10)	406.26	10 (10-10.50)	421.67	4.306 0.308
CZ	10 (10-10)	394.58	10 (10-10)	396.19	10 (10-10)	390.03	10 (10-10)	414.51	2.639 0.451
ZT	56 (53-65)	386.59	57 (53-64)	388.80	57 (53-62)	400.71	58 (54-67)	440.42	5.040 0.169
FK	22 (17-29)	389.65	22 (17-28)	383.79	24 (18.75-30)	429.84	24 (17.50-29)	421.46	5.276 0.153
SK	9 (7-13)	359.10	10 (7-13)	396.54	11 (7-16)	425.82	10 (7-15)	428.66	9.086 0.028
İK	6 (6-9)	389.86	6 (6-9)	377.64	7 (6-10)	433.69	7 (6-10)	438.08	11.349 0.010 2<4
SYK	5 (5-7)	376.39	5 (5-7)	394.74	5 (5-9)	409.57	6 (5-8)	426.05	4.252 0.236
EZVK	10 (10-12)	388.67	10 (10-12)	387.41	10 (10-13)	423.04	10 (10-13)	417.91	4.267 0.234
CK	10 (10-10)	375.23	10 (10-11)	405.98	10 (10-11)	396.94	10 (10-11)	402.95	3.600 0.308
KT	64 (57-81)	374.60	66 (58-82)	386.64	70 (58.75-91)	429.14	70 (60-86.50)	435.39	8.004 0.046

AZBÖ-EF=Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu, BKİ= Beden Kütle İndeksi, FZ=Fiziksel zorba, SZ=Sözel zorba, İZ= İzolasyon zorba, SYZ=Söylenti yayma zorba, EZVZ= Eşyalara zarar verme zorba, CZ=Cinsel zorba, ZT=Zorba toplam; FK=Fiziksel kurban, SK=Sözel kurban, İK= İzolasyon kurban, SYK=Söylenti yayma kurban, EZVK= Eşyalara zarar verme kurban, CK=Cinsel kurban, KT= Kurban toplam; Med= Medyan; IQR=Çeyrekler arası aralık (25%-75%), SO=Sıralar ortalaması; Bold:p<0.01,p<0.05

TARTIŞMA

Bu çalışmada 794 ortaokul öğrencisinin BKİ'leri ile zorba olma ve kurban olma davranışlarının karşılaştırılmasının yanı sıra, cinsiyet, okulu sevme ve okula gelmemeyi düşünme durumlarına göre zorba olma ve kurban olma davranışları incelenmiştir. Ayrıca zorbalığın literatürde sık karşılaşılmayan değişkenlerle (BKİ, okulu sevme, okula gelmemeyi düşünme) ele alınarak alana katkı sağladığı düşünülmektedir. Çalışma hem obezitenin psikososyal yönüne hem de akademik başarıda etkili olduğu düşünülen devamsızlığı etkileyebilecek durumların zorbalık yönüne vurgu yapmaktadır. Bu sonuçlar, zorbalığı önleme girişimlerinin planlanmasında kullanılabilir. Çalışmanın sonucunda ergenlerin yaklaşık üçte ikisinin okulu sevmediği, yaklaşık onda birinin de okula gelmemeyi sık sık düşündüğü görülmüştür. Ergenlik döneminde oldukça önemli olan arkadaşlığa ilişkin sorulan soruya ise yarısından fazlası altı ve daha fazla arkadaşı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca kendini üzecek davranış yaşadığında da %44.8'i arkadaşlarıyla paylaştığını söylemiştir. Polat Külcü ve Çetin'in (2021) çalışmasında da öğrencilerin yarısı bir arkadaş grubuna dahil olduğunu, %76.3'ü arkadaşlarıyla bir sorun yaşamadığını, %81.2'si okulu sevdiğini belirtmiştir. Jennings ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında ergenler öğretmenlere kıyasla akranlarla daha fazla olumlu ilişki belirtmişlerdir. Bizim çalışmamızdan farklı olarak, Albdour ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında zorba mağdurları, çoğunlukla yetişkinlere, öğretmenlere ve ebeveynlere zorbalığı bildirdiklerini belirtmişlerdir. Bu çalışmada özellikle sorunun en yaygın paylaşıldığı kişinin "arkadaş" olmasının, ergenlerle yapılacak çalışmalarda sürekli göz önünde bulundurulması gereken bir sonuç olduğu, zorbalıkla ilgili girişimsel çalışmalarda akranla ilgili planlamaların yapılmasının önemli olabileceği görülmektedir. Ergenlerin BKİ değerlendirildiğinde ise ülkemiz oranlarından daha yüksek olduğu görülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021). Ancak bu çalışmada elde edilen BKİ'den daha yüksek (Çatalçam ve Seval, 2021; Yılmaz ve ark, 2019; van Vuuren et al., 2019; Fowler et al., 2021), benzer (Ay Akdoğan ve ark, 2021; Lee et al., 2018b; Waasdorp et al., 2019) ya da daha düşük (Ceylan, 2019; Patte et al., 2021) BKİ'lerin olduğu çalışmalara da rastlanmıştır. Bu farklılıkların bölgesel çalışmalar olması nedeniyle beklendiği bir sonuç olduğu söylenebilir.

Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu zorba olma ve kurban olma düzeylerinin, ölçekten alınabilecek maksimum değerleri göz önünde bulundurulduğunda, çok yüksek olmadığı söylenebilir. Yapılan diğer çalışmalarda da ortaokul öğrencileri arasında zorba davranış puanları çeşitlilik göstermektedir (Kılınç ve Uzun, 2020; Köksal Akyol ve Bilbay, 2018; Polat Külcü ve Çetin, 2021). Bu çalışmada kurban olma düzeylerinin zorba olma düzeylerinden biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda ergenlerin zorba davranışa maruz kalmayı tanımlayabildikleri, ancak zorba davranış gösterdiklerinin farkında olmadıkları düşünülebilir. Ayrıca alt faktörlerden FZ ve FK düzeyleri kendi alanları içinde en yüksek değeri, SZ ve SK düzeyleri ikinci yüksek değeri almıştır. Jennings ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında ise sözlü zorbalık ve mağduriyeti fiziksel zorbalık ve mağduriyetten daha fazla bildirilmiştir. Pengpid ve Peltzer'in (2019) çalışmasında da en yaygın mağduriyetin psikolojik zorbalık mağduriyeti olduğu ortaya çıkmış, fiziksel mağduriyet üçüncü sırada yer almıştır. Çalışmamızdaki bu sonuç, örneklem grubundaki ergenlerin fiziksel zorbalığı daha kolay fark edebildiğini düşündürmektedir.

Çalışmada erkeklerin İZ ve SK düzeyleri dışındaki hem zorba olma hem de kurban olma puanlarının kızlardan yüksek olduğu görülmektedir. Ergenler arasında görülen zorba davranışların cinsiyete göre farklılaştığı çalışmalar (Kahle & Peguera, 2017) olabildiği gibi cinsiyete göre farklılaşmadığı çalışmalar da yer almaktadır (Albdour et al., 2020; Köksal Akyol ve Bilbay, 2018). Ancak zorbalıkla ilgili davranışlar incelendiğinde özellikle erkek öğrencilerin daha fazla zorba davranış gösterdikleri düşünülmektedir (Gürhan, 2017). Kahle

ve Peguera'nın (2017) alışmasında erkeklerin daha fazla zorbalık yapma oranlarına, kızların ise daha fazla zorbalık mağduriyet oranlarına sahip olduğu görülmüstür. Albdour ve arkadaşlarının (2020) alışmasında da mağduriyet kızlarda daha fazla saptanmıştır. Bu çalışmada erkeklerin zorba olma düzeylerinin kızlardan yüksek olması yaygın dşunceyi destekler niteliktedir. Kurban olma düzeylerindeki yükseklik ise bu ergenlerin hem zorba hem kurban olduğunu düşündürmektedir. Nitekim kurban olan kişiler azalan benlik saygılarını yükseltmek için zorbalığa da başvurabilmektedirler (Gürhan, 2017).

Akran zorbalığı düzeyleri okulu sevme durumuna göre bakıldığında en avantajlı grubun okulu seven ergenler olduğu görülmektedir. Ne yazık ki okulu sevmeyenler ve sevme konusunda kararsız kalan ergenler hem akran zorbalığı hem de kurban düzeyleri yüksek olarak karşımıza çıkmaktadır. Okulu sevme durumuyla ilişkili olabileceğini düşündüren okula gelmemeyi düşünme durumunda da hiç düşünmeyen ergenlerin en avantajlı grup olduğu görülmektedir. Sık sık ve bazen gelmemeyi düşünenlerin hem zorba hem kurban olma düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Polat Külcü ve etin (2021) alışmasında zorbalığın okulu sevme durumuna göre farklılaşmadığı; Nabors ve arkadaşlarının (2019) alışmasında da daha fazla okul bağlılığının zorbalığa uğramama olasılığının daha yüksek olmasıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Okulu sevmemenin ya da gelmemeyi düşünmenin zorba ve/veya kurban olma nedeniyle mi olduğu ya da zorba ve/veya kurban oldukları için mi okulu sevmediklerini, okula gelmek istemediklerini elimizdeki verilerle anlamak mümkün olamamaktadır. Ancak hangi yönden bakılırsa bakılsın bu sonuçların ergenin eğitimini olumsuz yönde etkileyeceği gerçeği oldukça açıktır. Bu çalışmada ele alınan okulu sevme ve okula gelmemeyi düşünme durumlarına göre zorbalık düzeyleri karşılaştırmaları diğer taraftan bu değişkenlerin BKİ ile farklılığı olup olmadığı sorusunu akla getirmiştir. Nitekim okulu sevme ve okula gelmemeyi düşünme durumları ile BKİ arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmayışı, özellikle zorbalığın bu değişkenlerle ilgili farklılığını daha belirgin hale getirdiği düşünülmektedir. Her ne kadar ergenin okulu sevmemenin ya da okula gelmemeyi düşünmenin akran zorbalığı ile ilgili bir neden mi yoksa sonuç mu olduğu anlaşılmasa da BKİ ile yapılan bu karşılaştırma zorbalığın bu değişkenler açısından önemli bir etken olduğunu desteklemiştir.

Çalışmada obez ergenlerin normal BKİ'ye sahip ergenlere göre daha yüksek İK düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Ergenler arasında arkadaşlığın önemi diğer birçok yaşa göre çok daha önemlidir ve arkadaş gruplarından izole olmak, istenmeyen bir durumdur. Örneğin Pengpid ve Peltzer'in çalışmasında (2019) yalnızlığın, yakın arkadaşın olmamasının, fazla kilolu ya da obez olmanın zorbalık mağduriyetiyle; Nabors ve arkadaşlarının (2019) alışmasında ise g arkadaş edinmenin daha yüksek zorbalığa uğrama olasılığıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Jennings ve arkadaşlarının (2019) alışmasında obezite ile sözel zorbalık mağduriyetinin birbiriyle ilişkili olduğu görülmüstür. Diğer çalışmalarda ise fazla kilolu olan (Albdour et al., 2020; Nabors et al., 2019); fazla kilolu ve obez olan (van Geel et al., 2014) gençlerin zorbalık mağduru olma olasılığının yüksek olduğu; obez ve aşırı kilolu gençlerin hem kurban hem de zorba-kurban olma olasılığının daha yüksek olduğu (Waasdorp et al., 2019) saptanmıştır. Bazı çalışmalarda objektif BKİ yanı sıra öğrencilerin ağırlık algıları da sorgulanmıştır (Patte et al., 2021; Lee et al., 2018a). Ağırlık algıları ile zorbalık deneyimlerinin, gençler arasında ağırlık durumuna göre zihinsel sağlık sonuçlarındaki farklılıklara bağımsız olarak katkıda bulunduğu (Patte et al., 2021); objektif değerlerin zorbalık ve mağduriyetle ilişkili olmadığı, ancak kurbanlar ve zorba kurbanların kiloyu yanlış algılama riskiyle karşı karşıya olduğu görülmüstür (Lee et al., 2018). Çalışmanın bulgularına bakıldığında çoğu zorba olma ve kurban olma alt boyut düzeylerinin, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermese de obez grupta daha yüksek olduğu görülmektedir. Obez BKİ'ye sahip ergenler aleyhine istatistiksel anlamlılığı tespit edilen İK alt boyutu ise dışlanmaya

ilişkin davranışları içeren bir durum olduğundan beklendik bir durumdur. Nitekim Pengpid ve Peltzer'in (2019) çalışması da yalnızlıkla ve obeziteyle kurban olmanın ilişkili olduğunu göstermiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul hemşiresi, okul ortamında tüm öğrenciler için değerlendirme, girişim ve izlem yoluyla sağlık hizmeti sağlayarak öğrenci başarısını destekler (National Association of School Nurses, 2016). Önemli bir halk sağlığı sorunu olan akran zorbalığı ile ilgili girişimlerinde de bu uygulamaları yerine getirir. Örneğin akran zorbalığını tanımlarken, değerlendirirken, sosyal emosyonel becerileri geliştirirken (Marshall & Roberts, 2021) bu uygulamaların içine ergenlerin sağlıklı BKİ'ye sahip olabilmesi için sağlıklı beslenme, fiziksel aktivite gibi girişimleri de ekleyebilir. Araştırmadan elde edilen sonuç da bu görüşü destekler niteliktedir. Bu çalışmada ileri düzeyde olmasa da ergenlerin zorba davranışlar gösterdiği ve zorba davranışlara maruz kaldığı görülmüştür. Cinsiyet, okulu sevme durumu, okula gelmemeyi isteme durumu ve BKİ'nin AZBÖ-EF'nin çeşitli alt gruplarında puan farkı yarattığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda ergenlerin zorbalıkla ilgili kavramlara yönelik farkındalıkları ve bilgilerinin artırılması için eğitimlerin yapılması, mümkünse okul müfredatlarına eklenmesi önerilebilir. Araştırma boyutunda ise zorba ya da kurban olmaya yol açan nedenler ve zorba ya da kurban olmanın getirdiği sonuçlar nitel çalışmalarla derinlemesine incelenmesi önerilebilir. Ayrıca, ergenlerin sağlıklı BKİ'ye sahip olabilmeleri için girişimsel çalışmaların yapılması; fiziksel sağlık için zaten birçok sakıncası olan obezitenin, psikososyal boyutunun ergen gruplarında daha fazla çalışılması; farklı disiplinlerle birlikte zorbalığı önleme programlarının geliştirilmesi ve etkinliğinin sınanması önerilmektedir. Tüm bu çalışmalar planlanırken çalışmamızın bir bulgusu olarak da karşımıza çıkan arkadaş paylaşımları ve akran desteğinin göz önünde bulundurulması önerilmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü: Bu araştırmanın yürütülebilmesi Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (20.12.2017 tarih, Karar no:748) etik kurul izni alınmıştır.

Yazar Katkıları: Fikir: AA, NO; Tasarım: AA; Kaynaklar ve Malzemeler: AA, NO; Veri Toplanması ve analizi: NO; Literatür Tarama: AA, NO; Makale Yazımı: AA, NO; Eleştirel İnceleme: AA

Çıkar Çatışması: Yok.

Finansal Destek: Yok.

KAYNAKLAR

- Albayrak, S., Yıldız, A., & Erol, S. (2016). Assessing the effect of school bullying prevention programs on reducing bullying. *Children and Youth Services Review*, 63, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2016.02.005>
- Albdour, M.M, El-Masri, M., & Hong, J.S. (2020). A descriptive study of bullying victimization among Arab American adolescents in Southeast Michigan middle and high schools. *Journal of Pediatric Nursing*, 55: 232-238. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2020.09.003>
- Ay Akdoğan, S., Mercan Başpınar, M., & Basat, O. (2021). Okul çağı çocuklarında obezite, hipertansiyon ve anemi sıklığı: Bir aile sağlığı merkezinden retrospektif kesitsel bir çalışma. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 25(3), 69-75. <https://doi.org/10.5222/tahd.2021.63935>
- Ayas, T. & Pişkin, M. (2015). Akran zorbalığı belirleme ölçeği ergen formu. *Akademik Bakış Dergisi*, 50, 316-324

- Ceylan, S. (2019). Ortaokul adolesan öğrencilerde obezite prevalansı ve risk faktörlerinin belirlenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Ana Bilim Dalı, Karaman.
- Coşkun, S. & Bebiş, H. (2014). Şiddetin okul sağlığına etkisi ve hemşirelik. Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi, 3(1), 15-23.
- Çatalçam, S. & Seval, M. (2021). 10-14 yaş grubu çocukların empati kurma ve hoşgörölü olma becerilerinin obez akranlarına karşı tutumlarına etkisi. Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(2), 272-281. <https://doi.org/10.26453/otjhs.887602>
- Dikbryık, C. & Yılmaz, E. (2016). Tekirdağ ölçęinde akran zorbalığı araştırması ve bulguların değerlendirmesi. HUMANITAS Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 4(7), 127-139.
- Dolgun, G. (2018). Akran zorbalığını önlemede hemşirenin rolü. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi, 5(1), 95-101 <https://doi.org/10.17681/hsp.335312>
- Fowler, L.A., Kracht, C.L., Denstel, K.D., Stewart, T.M., & Staiano, A.E. (2021). Bullying experiences, body esteem, body dissatisfaction, and the moderating role of weight status among adolescents. *Journal of Adolescence*, 91, 59-70 <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2021.07.006>
- Gökkaya, F. & Tekinsav Sütcü, S. (2020). Akran zorbalığının ortaokul öğrencileri arasındaki yaygınlığının incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Faköltesi Dergisi, 35(1), 40-54. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2018042225>
- Guerra, L.A. (2021). Eating disorders and obesity. in J. Loschiavo (Ed.), *School Nursing: The Essential Reference* (pp. 283-300). Springer Publishing, New York.
- Gürhan, N. (2017). Her yönü ile akran zorbalığı. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Hemşireliği-Özel Konular*, 3(2), 175-81
- Jennings, W.G., Song, H., Kim, J., Fenimore, D.M., & Piquero, A.R. (2019). An Examination of bullying and physical health problems in adolescence among south korean youth. *Journal of Child & Family Studies*, 28, 2510-2521 <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0885-3>
- Kahle, L. & Peguero, A.A. (2017). Bodies and bullying: The interaction of gender, race, ethnicity, weight, and inequality with school victimization, *Victims & Offenders*, 12, 323-345, <https://doi.org/10.1080/15564886.2015.1117551>
- Kılınç, M. & Uzun, K. (2020). Ergenlerin öznel iyi oluşlarının yordayıcıları olarak akran zorbalığı ve akran mağduriyeti. *Kırşehir Eğitim Faköltesi Dergisi*, 21(3), 1400-1439.
- Lee, K., Dale, J., Guy, A., & Wolke, D. (2018)a. Bullying and negative appearance feedback among adolescents: Is it objective or misperceived weight that matters? *Journal of Adolescence*, 2018, 63, 118-128 <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.12.008>
- Lee, B., Jeong S., & Roh, M. (2018)b. Association between body mass index and health outcomes among adolescents: the mediating role of traditional and cyber bullying victimization. *BMC Public Health*, 18, 674 <https://doi.org/10.1186/s12889-018-5390-0>
- Marshall, B., & Roberts, K.J. (2021). Bullying in the school setting. in J. Loschiavo (Ed.), *School Nursing: The Essential Reference* (pp. 301-314). Springer Publishing, New York.
- Nabors, L., Odar Stough, C., Garr, K., & Merianos, A. (2019). Predictors of victimization among youth who are overweight in a national sample. *Pediatric Obesity*. 14, e12516 <https://doi.org/10.1111/ijpo.12516>
- National Association of School Nurses (2016). The Role of the 21st Century School Nurse. <https://www.nasn.org/advocacy/professional-practice-documents/position-statements/ps-role> ET: 15.11.2018

- Neyzi, O., Günöz, H., Furman, A., Bundak, R., Gökçay, G., Darendeliler, F., & Baş, F.(2008). Türk çocuklarında vücut ağırlığı, boy uzunluğu, baş çevresi ve vücut kitle indeksi referans değerleri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 51, 1-14
- Patte, K.A., Livermore, M., Qian, W., & Leatherdale, T. (2021). Do weight perception and bullying victimization account for links between weight status and mental health among adolescents? *BMC Public Health*, 21, 1062 <https://doi.org/10.1186/s12889-021-11037-8>
- Pengpid, S. & Peltzer, K. (2019). Bullying victimization and externalizing and internalizing symptoms among in-school adolescents from five ASEAN countries. *Children and Youth Services Review*, 106, 104473 <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104473>
- Polat Külcü, D. & Çetin, H. (2021). Examination of Peer Victimization and Self-Esteem in Children. *Journal of Adnan Menderes University Health Sciences Faculty*, 5(2): 261-274 <https://doi.org/10.46237/amusbfd.767706>
- Polit, D. & Beck, C. (2017). *Nursing research generating and assessing evidence for nursing practice* (10 th ed.) (pp. 380, 563-564). Lippincott Williams Wilkins.
- Rajan, T.M. & Menon, V. (2017). Psychiatric disorders and obesity: A review of association studies. *Journal of Postgraduate Medicine*, 63(3), 182-190 https://doi.org/10.4103/jpgm.JPGM_712_16
- Tural Hesapçioğlu, S. & Yeşilova, H. (2015). Lise öğrencilerinin zorbalığa ve zorbalara ilişkin duyguları, düşünceleri ve tutumları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16, 284-293.
- Türkiye Endokrinoloji ve Metabolizma Derneği (2019). *Obezite Tanı ve Tedavi Kılavuzu*. Miki Matbaacılık, Ankara. https://file.temd.org.tr/Uploads/publications/guides/documents/20190506163904-2019tbl_kilavuz5ccdc9e5d.pdf?a=1 ET. 22.12.2021
- Türkiye İstatistik Kurumu (2021). *İstatistiklerle Gençlik, 2020*. Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni. Sayı: 37242 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2020-37242> ET. 22.03.2022
- van Geel, M., Vedder, P., & Tanilon, J. (2014). Are overweight and obese youths more often bullied by their peers? A meta-analysis on the relation between weight status and bullying. *International Journal of Obesity*, 38, 1263–1267 <https://doi.org/10.1038/ijo.2014.117>
- van Vuuren, C.L., Wachter, G.G., Veenstra, R., Rijnhart, J.J.M., van der Wal, M.F., Chinapaw, M.J.M., & Busch, V. (2019). Associations between overweight and mental health problems among adolescents, and the mediating role of victimization. *BMC Public Health*, 19(1), 612. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-6832-z>
- Waasdorp, T.E., Mehari, K.R., Milam, A.J., & Bradshaw, C.P. (2019). Health-related risks for involvement in bullying among middle and high school youth. *Journal of Child and Family Studies*, 28(9), 2606–2617. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1260-8>
- World Health Organization (2019). *New handbook promotes schools as an ideal setting for violence prevention*. <https://www.who.int/news/item/24-06-2019-new-handbook-promotes-schools-as-an-ideal-setting-for-violence-prevention> ET: 05.04.2022
- World Health Organization (2020). *Children: new threats to health*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/children-new-threats-to-health> ET: 05.04.2022
- Yılmaz, M., Ağartıoğlu Kundakçı, G., Dereli, F., Ozguven Oztornacı, B., & Egeliöğlu Cetişli, N. (2019). İlköğretim öğrencilerinde yaş ve cinsiyete göre obezite ve ilişkilili özellikler. *Güncel Pediatri*, 17(1), 127-140. <https://doi.org/10.4274/jcp.2019.0011>